

B TIDSKRIFT FÖR BRANDVÄSENDET

Band 4

Oktober 1913

N:r 10

Prenumerationspris inkl. postarvode:
För helt år Kr. 5: —
Lösnummerpris 50 öre.

REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIFVARE:
BRANDCHEFEN I SUNDSVALL G. HELLGREN.
RIKSTELEFON 160.

Minimiannonspris 80 öre pr centim.
Utkommer med 12 nummer pr år.
Boktryckeri-Aktiebolaget i Sundsvall 1913.

J. P. WENDT.

Nyligen har en af vårt lands förgångsmän inom brandväsendet i modärnare mening upphört med sin befattning. Efter att under 26 år hafva tillhört Karlstads brandväsende och däraf 22 år som den fasta kårens chef afgick den 30 september J. P. Wendt efter uppnådda 60 lefnadsår.

Vid brandstyrelsens sammanträde nämnda dag blef den afgående brandchefen föremål för en hjärtlig hyllning, hvarvid brandstyrelsens ordförande jämte öfverlämnande af en hedersgåfva med inskriptionen: »Till Major J. P. Wendt 19⁸⁰/₉ 13 som ett erkännande för lång, framgångsrik verksamhet som brandchef i Karlstad», framhöll huru W. åt den stad, där hans vagga stått, ägnat den verksamaste delen af sitt lif som en trofast väktare och ett pålitligt skyddsvärn mot en af de största yttre farorna för ett stadssamhälle, huru det, sedan staden fått vattenledning, blef förunnadt W. att vara den ledande själen i organisationen af stadens brandväsende efter modärna principer, samt huru han genom sin hurtighet, sinnens närvaro och snarrådighet vid kritiska tillfällen gjort sig i hög grad förtjänt af samhällets tacksamhet.

Till dessa hans eget samhälles medlemmars afskedsord till den afgående brandchefen vilja vi för vår del lägga ett tack från yrkeskamraterna för allt godt samarbete, och särskildt äro vi förvissade om att många samhällen och en stor del ännu i tjänst varande

brandchefer instämma med ett tack för alla goda råd från den tid »Karlstadssystemet» tjänade som mönster. I sin berättelse om fasta brandkårens organisation framhöll W. för 20 år sedan huru man i bland andra en stor del norska städer med öfver 2.000 invånare

lätit brandkårerna öfvertaga en del andra göromål för kommunernas räkning. I Sverige var det Karlstad, som tog första steget i denna riktning, i det man där förenade brand- och polistjänsterna.

Det var Wendt, som härvid satte det hela i system och förstod att ordna de iure förhållandena så att det hela funktionerade till allmän belåtenhet, oakadt från många håll uttalade tvifvel, men det var också W. som med öppen blick för de nya krafven utan envist fasthållande af den en gång inslagna vägen själf med samma energi och lust grep sig an med en förändrad organisation, när tiden därtill var inne.

Organisationsfrågor.

Allmänna synpunkter.

Det sätt, på hvilket ett samhälle vill ordna sitt afvärfjande, utöfvande brandskydd, är på sätt och vis samhällets ensak. Staten kräfver emellertid, att städerna skola hafva sitt brandväsen omsorgsfullt ordnadt

och har åt Kungl. Maj:ts Befallningshafvande uppdragit att noga vaka däröfver, att så sker. Se Br. St. § 19, mom. 1.

Den första fråga, som det med anledning af denna bestämmelse gäller att besvara, är, huru man bör tolka ordet »omsorgsfullt». Br. St. själf gifver i § 3, femte stycket, ett indirekt svar på frågan, i det den talar om den brandstyrka, som för eldsläckningen och andra dithörande arbeten skall vara att tillgå samt i en del af de återstående styckena af denna paragraf talar om de tekniska hjälpmedlen för denna brandstyrka.

Af dessa bestämmelser framgår, att i första hand i begreppet »omsorgsfullt» ingår, att brandstyrkan är vuxen sin uppgift att undertrycka en utbruten eldsvåda.

Här är ej vår afsikt att ingå på ett granskande af den numera föga tillfredsställande uppgiften för brandväsendet i dess egenskap af uteslutande exekutivtrupp. Den moderna brandtekniken kräver mer af sin skyddstrupp än detta. Här vilja vi emellertid sysselsätta oss med viss sida af organiserandet af denna trupp.

Staten har genom utfärdandet af Br. St. gifvit kommunerna valfrihet vid organiserandet af brandstyrka, det vill säga staten har stadgat, att brandstyrka skall vara att tillgå, samt lämnat kommunerna en valfrihet, huru de ville organisera denna styrka. Därvid har staten dock inskränkt valet till tvänne alternativ: ofönad eller på medborgerlig plikt grundad styrka.

Den högsta formen af det förra slaget blifver yrkesbrandkåren, d. v. s. en kasererad trupp, hvars medlemmar välja denna sysselsättning som lefnadsbana. De hafva intet annat yrke eller arbete än just tjänsten vid brandkåren och för densamma. För detta arbete erhålla de liksom alla andra i stadens tjänst anställda en viss lön.

Endast de största städerna i vårt land äro ekonomiskt så situerade, att de kunna lösa frågan om det afvärijande brandskyddet genom uppsättande af en yrkesbrandkår af erforderlig styrka. De andra hafva på grund af de med genomförandet af ett dylikt system förbundna höga utgifterna måst afstå från att konsekvent genomföra principen och hafva valt att organisera ett mellanting mellan yrkesbrandkår och pliktbrandkår, i det att man å en brandstation håller dag som natt, nattetid stundom förstärkt, en styrka, hvilken i första hand uppträder på brandstället och som, om så erfordras, förstärkes genom en reserv. Denna reserv kallas för extra brandkarlar, icke kasererade, brandkårens reserv, reservens första uppbåd m. fl. beteckningar.

Detta manskap hör strängt taget icke till yrkesbrandkåren, utan äro fastmer en reserv till denna och hvilken äfven inkallas i händelse af sjukdom, förfall, vakans e. d. inom yrkesbrandkårens led. Stundom inkallas de äfven för att förrätta vaktjänst vid offentliga föreställningar o. d.

Detta reservmanskap har naturligtvis icke det värde som yrkesbrandkårens personal, enär de äro mindre öfvade och besitta mindre erfarenhet på brandplatsen. De måste emellertid vederbörligen öfvas under yrkesbrandkårens ledning. Antalet öfningar bestämmes i regel i stadens Br. O. eller i för brandstyrkan utfärdadt reglemente.

Deras allarmering till eldsvåda sker vanligen först på ledarens befallning antingen före utryckningen från stationen eller ock efter verkställd rekognosering på brandplatsen, därest ledaren så bedömer läget, att han ej med den honom på brandplatsen till förfogande stående styrkan anser sig kunna bekämpa eldsvådan.

Dessvärre visar utvecklingen i stort sedt att katastrofer varit afgörande för brandväsendets ordnande. I endast få fall har man varit förklok och förebyggt katastrofen genom en i tid vidtagen öfvergång till en verkligt effektiv brandkårsorganisation.

Detta yttrande får ej tolkas såsom någon förebråelse mot brandväsendets tekniskt ansvarige ledare, brandchefen. Oftast torde väl denne, som insett den gamla organisationens svaghet, gjort framställningar till den anslagsbeviljande myndigheten utan att dock hafva kunnat verka öfvertygande på denna myndighet ända till dess katastrofen som fullbordadt faktum visat det berättigade i krafvet.

Det torde därför kunna vara lämpligt och ändamålsenligt, om här nedan framställdes några af de viktigaste synpunkterna, som böra göra sig gällande vid en omorganisation, d. v. s. en öfvergång till ett system, i hvilket en yrkestrupp till större eller mindre del ingår.

Först och främst gäller härvid, att brandchefen icke låter sin egen förkärlek för ena eller andra organisationsformen vara den afgörande vid affattandet af förslaget till vederbörande myndighet. Han måste söka att frigöra sig från denna subjektiva uppfattning och intaga en fullkomligt opartisk ställning, väl ihågkommande, att fundamentalprincipen för allt hans görande och låtande därvid bör blifva: icke upprättandet af en välorganiserad och stark brandstyrka af ena eller andra slaget, utan fastmer åstadkommandet af en mot förhållandena svarande tillfredsställande säkerhet för stadsinvånarna till lif och egendom. Genomför den ansvarige ledaren denna princip konsekvent, blifver hans ställning alltid oangriplig och hans från denna ställning uttalade mening väl grundad; tvänne viktiga momenter för ett lyckligt genomförande af omorganisationsförslaget.

Då det gäller att genomföra principen i praxis, är det framför allt följande sju punkter, som komma att från brandchefens sida kräfva särskild omtanke och utredning:

1. Värdet af det, som skall ställas under brandkårens skydd,
2. De hittillsvarande anordningarna och brandfaran,
3. Stadsområdets utsträckning,
4. Särskildt hotade punkter inom detsamma,
5. Plats för brandstationen,
6. Ordnande af vattentillgång,
7. Allarmanordningar.

Af de resultat, hvilka alltefter lokala förhållanden framgår ur undersökning enligt pp. 1 och 2, följa principerna för den planlagda omorganisationen. Å ena sidan få kostnaderna för den planlagda omorganisationen ej blifva för höga — de måste ställas i rätt proportion till den genom erfarenheter (statistik) fastställda kostnaden för försäkring och antal eldsvådor. — Å andra sidan få de ej tagas så knappt, att brandkåren icke har utsikt att bestå inför den kritiska granskning, hvilken »de, som hafva riskerna i sina portföljer», komma att underkasta systemet, innan de för sin del godkänna detsamma (t. ex. genom nedsättande af premierna).

För p. 3 gäller följande erfarenhet: Med goda hästar tillrygga brandkårsfordonen på goda, jämna gator ungefär 300 m. i minuten. Uppgå medeldiametern i stadsområdet till högst 3,000 m., så räcker en i stadsområdets centrum eller så nära detta som möjligt liggande brandstation, hvars fordon på högst 10 minuter kunna vara vid hvilken punkt som helst af stadsområdet. Pinnas i stadsområdets utkant särskildt eldfarliga delar eller är staden medels vatten-

drag afdelad i områden eller har brandkåren starka stigningar att passera, så äro birstationer oundgängligen nödvändiga (se t. ex. Malmö, Sundsvall, Jönköping). Antalet af dessa birstationer växer naturligtvis med radiens storlek.

Hvad platsen för brandstation vidkommer, bör den så väljas, att den kommer att ligga så centralt som möjligt inom det område, som den är afsedd att skydda, samt så, att den uttryckande brandkåren genast kommer ut på breda, jämna gator med goda förbindelser åt alla håll, öfver kanaler, floder och andra vattendrag, öfvergångar m. fl.

Hvad vattenledningsfrågan angår, så kräfvä brandstodsbolagen:

att vattenledning skall kunna samtidigt gifva 6 strålar med minst 1,600 l. vatten i minuten till minst 15 m. kastvidd räknadt från marken och inom hvilket bebyggt område af staden som helst på 10,000 kvm.;

att, om vattenledning har reservoir i vattentorn, i denna alltid finnas reserverade minst 100 kbm. för eldsläckningsändamål samt att pumpverket skall kunna uppförda 2,400 l. vatten i minuten till denna reservoar;

att, om vattenledning har reservoir på naturlig höjd, en behållning af 300 kbm. vatten skall finnas reserverad för eldsläckningsändamål och att pumpverket skall kunna uppförda minst 2,400 l. vatten i min. till reservoiren;

att, om vattenledning har naturligt tryck, i reservoiren skall finnas en vattenmängd om minst 600 kbm.;

att afståndet mellan brandposterna i bebyggd stadsdel icke må öferskrida 100 m.;

att minsta diameter på ledningsrör, från hvilka brandpost utgår, ej må understiga 125 mm.

Finnes inom stadsområdet flytande eller stillastående vatten, så kan det vara lämpligt att anskaffa en, eller bättre två, ång- eller motorsprutor, hvardera om minst 1,500 minutliters kapacitet.

Hvad punkt 7 angår, så bör man kräfvä, att brandskåpen äro så fördelade öfver stadsområdet, att ingen punkt af detsamma ligger på större afstand än 300 m. från dylikt.

En annan fråga af stor vikt vid omorganisation är den nya organisationens förhållande till den gamla. Utvecklingen i vårt land visar, att man i allmänhet gjort och gör så, att man, så snart man bestämt sig för organisation med yrkestrupp som väsendligaste faktor, upplöser förefintliga frivilliga och värnpliktiga kårer.

Framför allt bör man vid organisationen akta sig för att följa recept och schabloner. Allt för ofta ser man i betänkanden anfört: så och så har man gjort där, och det har visat sig bra, därför föreslås, att göra på samma sätt här, o. s. v. Hvarje stad och samhälle måste noggrant bedömas efter de för detsamma speciella förhållandena.

Brandchefen i samhälle, som vill omorganisera sitt brandväsende i en fördrigt riktning, torde snarare göra klokt i att taga under öfvervägande, huru och på hvad sätt det gamla systemet kan tagas i det blifvande systemets tjänst.

Vid själfva organiserandet af yrkesbrandkåren och dess reservtrupper komma lokala förhållanden, såsom byggnadssätt, byggnadernas beskaffenhet och inredning, antal industriella etablissemang m. fl. omständigheter att spela en synnerligen viktig roll.

Laktagelser och erfarenheter från en studieresa till åtskilliga tyska städer.

Med kännedom om yrkeskamraternas intresse för detaljer af olika slag inom brandväsendet är jag viss om att några samlade uppgifter från en under denna sommar företagen resa till städerna Berlin, Stettin, Dresden, Leipzig, Halle a. S., Magdeburg och Hamburg med besök å flere brandstationer i hvarje stad ej ogärna mottagas. Nedanstående må ej betraktas som någon fullständig reseberättelse utan afser den blott att lämna en del upplysningar i frågor, som pläga vara af intresse. De besökta städerna äro också efter vår måttstock alltför stora för att deras brandväsende skulle kunna tjäna som omedelbar förebild hos oss. Men på samma gång som detta förhållande förutskickas vill jag äfven framhålla, att vårt eget brandväsende, sådant det i de flesta större och medelstora städer är ordnad, nödvändigtvis måste jämföras med de tyska af relativt betydligt större dimensioner och folkmängd. Tyska orter af storlek och invånareantal jämförligt med de svenska bestå sig icke i regel med fasta, kasererade kårer, men de hafva i stället sina frivilliga och sina organiserade fabriksbrandkårer m. m. Se vi på förteckningar öfver brandchefer, så finna vi äfven, att det är blott de verkligt stora städerna, som bestå sig med yrkesbefäl. Däremot se vi i flera städer med öfver 10,000 invånare »Feuerwehr-Kommandanten» med hufvudyrken af alla slag. Vi se t. ex. en Kommerzienrat, en Hofschumacher, en arkitekt, en möbelfabrikant, ett geheim. justitieråd, en Zimmermeister, en lärare, skorstensfejaremästare, tandknekt, köpmän o. s. v. Dessa städer hafva dock folkmängd från 30,000 till öfver 80,000 och äro således jämförliga med våra stora städer. Det är ju gifvet att de frivilliga kårernas chefer äro privatpersoner.

Dock måste observeras, att ett bedömande af städernas storlek efter folkmängdsiffrian icke är fullt rättvist, ty dessa städers större invånareantal är koncentreradt inom ett mindre område och våra trästäder ställa ju i vissa afseenden andra fordringar på brandväsendet än de mera välbyggda stenstäderna i Tyskland. Det säges ofta, att det vore önskvärdt att vårt *brandbefäl* komme på samma höga nivå som det tyska. Ja, detta är onekigen sant, då vi ställa våra brandchefer i allmänhet i jämförelse med storstädernas yrkesbrandofficerare, som åtnjuta löneförmåner, hvilka medföra möjlighet för samhällena att vid tillsättande af befattningar välja bland utbildade ingenjörer och officerare, som kunnat ägna sig åt brandkårstjänsten under hopp om befordran inom yrket. Då ingenjörofficerare öfvergå till brandtjänsten, är detta onekigen ett bevis på att dessa tjänster äro eftersökta. Men huru ställa sig beföringsmöjligheterna hos oss för en ung man, som från början i grund studerar yrket för att ägna det sin framtid? Utsikterna äro förvisso ganska afskräckande. Transport eller befordran till bättre aflönade befattningar i andra städers brandkårer är ej heller sällsynt inom Tyskland. Äfven sådant sporrar till förkofran i yrket.

Äfven *underbefälet* syntes bestå af dugliga och intresserade män, hvilka väl följde med utvecklingen inom brandtekniken.

Manskapet består i allmänhet af gifva karlar, ej särdeles unga. Tjänstgöringen för hvarje man varar i allmänhet två dygn utan afbrott, hvarje den tredje dagen är fridag, då mannen ej ens är bunden af signalen till larm genom klocka i bostaden. Dock kunna

de lediga, i händelse af behof, genom bud pr velociped-åkare eller på annat sätt kallas till tjänstgöring.

Mathållningen sker sålunda att i kasernerna finnas kök, vanligast gaskök, i hvilka en hvar antingen själf eller genom en kock tillreder de små målen och hufvudmålet bäres af hustrurna till de i tjänstgöring varande, hvilka för utspisningen begagna den gemensamma matsalen. Någon slags dukning syntes ej. Borden voro på flera ställen beklädda med linoleum, som var lätt rengjord. Största snygghet rådde i alla dylika lokaler.

Genom detta sätt för tjänstens ordnande vinnas fördelarna af gift och stadigarvande manskap utan att man behöfver bygga alltför stora kaserner med många familjebostäder, och man undgår obehaget af en mängd familjer inom samma hus. Dock drager systemet gifvetvis ganska betydande summor för aflönningen.

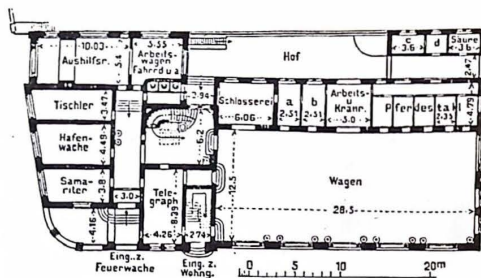
Beklädnaden utgöres af natura och för detta ändamål har man reparationsverkstäder, hvaremot det nya i regel anskaffas af leverantörer.

Uniformer och tjänstetecken äro inom dessa yrkeskårer likartade och af hufvudsakligen den militära typen. Sådant förefaller också helt naturligt beträffande kårer, som gå i oafbruten tjänstgöring — med undantag af fridagarna — och ofta flera gånger dagligen deltaga i utryckningar. I arbete begagnades däremot arbetskläder. Befälens bärande af sabel förefaller onekligen oss något egendomligt liksom äfven portposternas öfver axeln burna stora bila med meterlångt skaft.

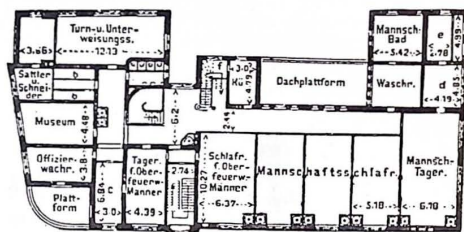
Af intresse kan möjligen vara att få en beskrifning öfver en form för utryckningsklädsel, som berömdes mycket, ehuru den ställer sig något dyrbar. Denna består af med raggstrumpor fodrade stöflar med ganska vida, halfhöga skaft. Dessa ställas på kvällen bredvid resp. sängar och på stöflarna trädas ett par långbyxor, som nedskjutas helt och hållet kring skaften, så att dessas öfre del blir fri. Vid påklädnad sättas fötterna i stöflarna, som pådragas, hvarefter byxorna uppdragas. Långbyxor hafva naturligtvis företrädet framför spetsbyxor att de förra afleda vatten utanpå stöflarna. Stöflarna blifva något dyrbara i inköp och vid lagningar. De måste gifvetvis anskaffas af kåren, som blir nödsakad hålla ett ganska stort parti däraf.

Brandstationerna, i synnerhet vissa af de nyare, skulle kräfva en större afhandling, men här må endast vissa af särskildt intresse varande förhållanden anföras.

Hufvudstationerna äro icke de i alla afseenden förnämsta och intressanta, ty de flesta äro redan jämförelsevis gamla och hafva småningom moderniserats,

Feuerwache 2, Hamburg, nedre våningen.

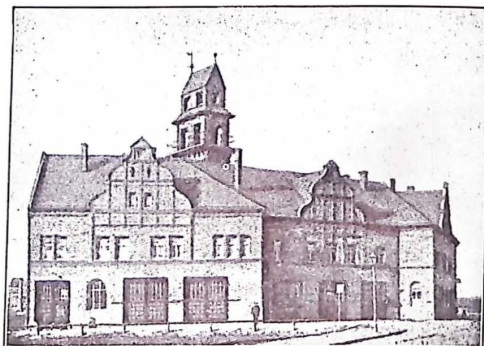
Feuerwache 2, 1 tr. upp.

detta särskildt under senare åren i sammanhang med införandet af automobilerna.

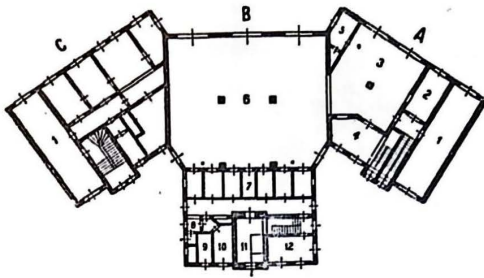
I allmänhet äro de äldre stationerna ej heller belägna å mera bemärkta eller ens lämpliga platser. Utrymmet framför är ofta alltför trångt och man har för att erhålla tillräckligt svängrum för de stora automobilerna nödgats vidtaga särskilda anordningar såsom tillbakadragande af väggarna, utjämnande af motliggande trottoar o. s. v. Äfven vid nyare stationer har man begagnat sig af detta tillbakadragande af husets fasadvägg, när stationen förläggs vid gata. Åter andra stationer har man lyckats förlägga å fribelägna kvarter eller i gatuhörn (Sydstation i Halle a. S.) och sålunda haft tillfälle utnyttja alla möjligheter. Man hör olika åsikter förfuktas i fråga om principerna för planläggningen. Den ene anser enda rätta vara att förlägga redskapshallen i fasadbyggnaderna och sålunda rycka ut direkt till gata eller förplats, då däremot andra framhålla fördelarna af redskapshallars förläggande till ett gårdshus (Feuerwache 2, Stettin) och därmed sammanhörande utryckning genom en eller flera portar i gatulinien, hvilka portar i detta fall naturligtvis öppnas medels någon från telegrafrummet

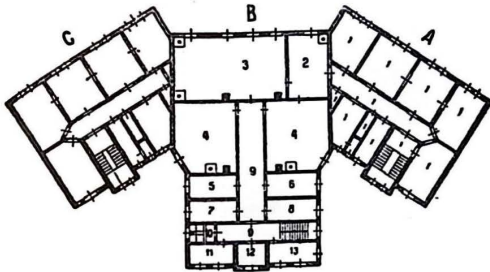
Feuerwache 2. Hamburg.

Sydstation i Halle a. S.

Sydstation i Halle a. S., nedre våningen.

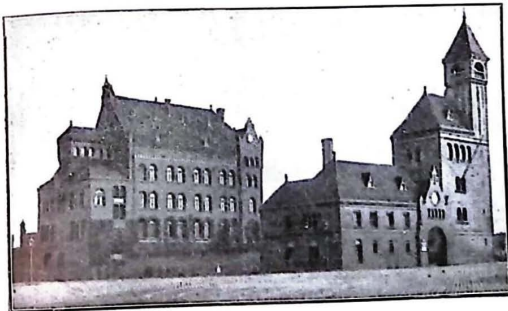
Sydstation i Halle a. S., öfre våningen.

ledande mekanisk anordning. Den förra principen synes dock med rätta rumnit företrädet.

Stallen äro, där sådana finnas, gifvetvis belägna omedelbart bakom redskapshallarna med direkt ledande dörrar. Hästarna stå därvid i allmänhet lösa i boxar och löpa vid larm fram till redskapen, hvarvid dock stundom försiktigtvis finnas linor spända så att hästarna löpa till rätt plats. Hästarnas uppställande i boxar framför redskapen användes föga.

Kuskar eller automobilförare hafva i regel bostad invid redskapshallarna.

Logementen däremot äro af utrymmesskal oftast belägna i öfre våningar och manskapet begagnar sig af glidstänger af trä eller metall. Som en mera ovanlig metod för samling i redskapshallen må omtalas att man midt i den rymliga hallen anbringat två parallella raka trappor skilda af två ledstänger af glatt-poleradt trä på omkring 30 cms inbördes afstånd. På denna rutschbana nedglider manskapet i sittande ställning.

Feuerwache 2. Stettin.

I höga hus har man glidstänger i flera omgångar från våning till våning och särskildt användas dylika från öfverliggande befälsbostäder. Logementen äro i regel stora och sängarna stå spridda kring hela golvet, ej blott utmed väggarna eller vinkelrätt från dessa. Något »hemtrefligt» intryck göra dessa logement icke, men, som ofvan sadet, har manskapet sitt egentliga hem utom stationen. Däremot anordnas för manskapet trefliga trädgårdar eller takträdgårdar, någon gång omedelbart intill logement eller dagrum. Till logementen höra i de nya eller moderniserade stationerna fullt moderna bekvämlighetsanordningar, bad- och duschrum samt rum för förvaring af utrykningskläder m. m. Öfverallt rådde ordning och snygghet.

Sängutredningen utgjordes af en madrass med vanligen blårandigt lakan, dito kudde samt säckformigt öfverlakan med däri instoppad filt.

Dörrarna till glidstängerna voro allmänt försedda med två handtag, som samtidigt måste fattas vid öppnandet, detta för att undvika risken af deras öppnande vid berörande af en regel. I de flesta stationer funnos undervisningsrum, försedda med materiel, böcker, plancher, kartor och modeller. Gymnastiksalarna tarvva ingen beskrifning och de sadet icke vara särdeles flitigt begagnade.

Telegrafrummen voro belägna intill redskapshallarna eller i öfverliggande våningar. I dessa rum hade man för manskapet uppfällbara sängar eller sängskåp. Rum för underbefäl lägo ibland intill telegrafrummen. För meddelande om adressen vid larm finnas i telegrafrummen invid mottagningsapparaterna ställ eller taflo, där brandskapens signaturer äro tryckta å remsor, en för hvarje brandskåp, och dessa remsor äro inskjutna i falsar å tafloerna, så att de vid larm lätt kunna utdragas och öfverlämnas till det utryckande befälet. Samtidigt begagnar man sig äfven af afrifning af signaturen å morseremans för kontroll å afläsnings riktighet. Ljustaflor med nummer å skåpen anses olämpliga, då personalen icke kan lära sig alla nummer.

I de mest modernt utrustade stationerna begagnar man »enslagklockesystemet», d. v. s. klocksyalerna angifva automatiskt skåpet.

Den gemensamma larmsignalen inom stationen medels klockor träder i verksamhet automatiskt sålunda att under ett visst antal af de första tecknen vid inkommande larm ringer endast klockan i telegrafrummet och först efter ett visst antal tecken inkopplas samtliga stationens klockor.

Om **brandtelegraferna** är ej mycket att yttra, som hos oss kan vara af intresse. Man har ej så allmänt som förmodas kunde slagit in på de fullt moderna systemen med säkerhetskoppling, utan ännu kvarstår mycket af den gamla enkla morsetelegrafen med arbetsström, och man har tills vidare nöjt sig med anbringande af särskilda taflo med kontrollanordningar på sidan. Ja, på ett ställe hade man ännu kvar en stråledning — af sparsamhetshänsyn. En stor del arbeten, t. o. m. hela brandskåpsverk, utföras af personalen efter inköp af apparaterna från de stora fabrikerne. Ljuständningsanordningar och tidstämplar af förut känt slag förekommo naturligtvis.

Öfningsväggar och torn erfordra ej vidare redogörelse. Att de flitigt begagnas buro de vittne om. De flesta voro gifvetvis af vanlig typ; en del voro utförda af tegel som del af byggnaden.

Verkstäder finnas i hvarje station för allehanda arbeten. I hufvudstationerna har man hufvudverkstäderna, där äfven ganska krävande arbeten kunna ut-

föras, och äro dessa verkstäder försedda med åtskilliga arbetsmaskiner.

Där elektriskt drifna automobiler användas finnas laddrum för accumulatorerna och arbeten kunna utföras med utbyten af hjulnafs-motorer.

Gårdarna äro i allmänhet särdeles trefligt anordnade med stensatta eller asfalterade planer, trädgårdar och planteringar samt slingerväxter längs husväggarna, hvarjämte där som å privata hus en mängd balkong- och fönsterplanteringar gifva lif och färgglädje. Man utgår från grundsatsen att manskapet skall hafva trefnad de dagar de äro på vakt och i öfrigt ha de sina hem, men befälet däremot, som vanligen i åratals dag efter dag skall vistas inom samma gårds väggar, skall framför allt hafva väl sörjdt för trefnaden.

Exempel finnas dock på gårdar, som till stor del äro upptagna af arbetsätkdon för stadens renhållningsväsen o. v. s.

Brandredskapen äro, såsom bekant, i allmänhet af gediget arbete och godt materiel, men göra intryck af att vara i många afseenden alltför invecklade och i synnerhet tunga. Så synes ofta ett stort arbete vara offradt på detaljer, hvilka med ett betydligt enklare och lättare utförande skulle gjort samma eller bättre tjänst. Som exempel på detta förhållande kan nämnas huru man som särdeles praktisk framhöll en af grofva U-järnsbågar kring mera än halva hjulen bestående anordning för fasthållande och nedfällande af slangrulle i bakre delen af automobilerna — en anordning, som på intet sätt underlättade arbetet för manskapet. Men å andra sidan fick man vid utställningen i Leipzig se en i sin enkelhet rent af genialisk anordning för samma ändamål, bestående af en häfstång, som möjliggjorde att en enda man kunde nedtaga eller upplyfta en stor slangrulle med hjul. Nyssnämnda öfverflödigt grofva anordningar igenfunnos i allmänhet vid alla slag af fästen för redskap o. d. Gifvetvis är också detta en följd af själfva redskapens tyngd och groflek. Att allt sådant i sin ordning inverkar på själfva fordonens beskaffenhet är gifvet. En stor del af dessa äro också rent af kolossala såväl i deras helhet som detaljerna. Häraf följer vidare en motsvarande fordran på selarna och naturligtvis i all synnerhet dragarna, som verkligen äro af yppersta beskaffenhet.

Allt gifver intryck af att man ej alls fäster afseende vid viktfrågor om man funnit någon anordning, som man vill anbringa. Man får också veta att ej ens de utmärkta gatorna äro tillfylles för att möjliggöra framkörandet af dessa flera tusental kg:s fordon, utan man är nödsakad tillgripa en tredje häst eller span, då fråga är om någon gata med nämnvärd stigning. Hästarnes skoning är äfven föremål för mycken omsorg till undvikande af glidande på de glatta gatorna. Man kunde också se af hästarnes rörelser vid körningen att de voro själfva liksom rädda att taga ut stegen. Att kraftiga bromsanordningar måste finnas på dylika fordon är gifvet.

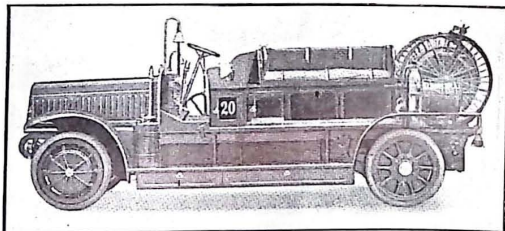
Som ett ganska genomgående drag och ett berömvärdt sådant måste framhållas att man inom hvarje stad sträfvade efter en viss enhetlig typ å samtliga fordon, äfven om de afse olika ändamål. Detta drag är mest framträdande beträffande automobilansaffningen. Man gör grundliga försök, prof och utredningar och, sedan man funnit den typ som passar, fullföljes anskaffningen häst för en vakt i sender, under det öfriga vakter tillsviðare kvarblifva vid det gamla.

Man förvånades nästan öfver att ej öfverallt se alla moderna attiraljer, som man redan länge sett af beskrifningar, kataloger o. s. v. Det mesta af det som

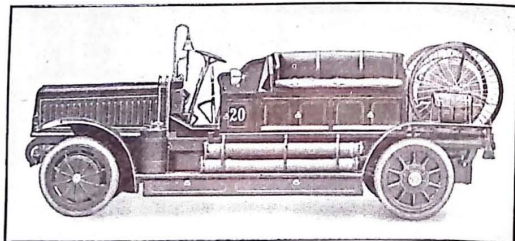
visas är saker, som vi sedan flere år känna äfven hos oss.

Det är egentligen *automobilerna*, som för närvarande äro föremål för brandmäns intresse. Då så är äfven hos oss, skulle mycket vara att säga om denna sak, men lärdomarna från Tyskland äro icke utau vidare tillämpliga här och dessutom fordrar hvarje del af detta ämne sin speciella behandling. I nr 9 af tidskriften redogjordes någorlunda utförligt för stegtyperna efter automobilernas införande. Pumparna stå äfven i ett särskildt samband med automobilmotorerna och gifvet är att motorer med stor hastighet särdeles väl lämpa sig för pumpar med roterande rörelse, vare sig de utgöras af de förut i tidskriften beskrifna »Rundlaufpumparna» eller centrifugalpumpar. Men att äfven vanliga kolfpumpar kunna konstrueras för hastig rörelse veta vi.

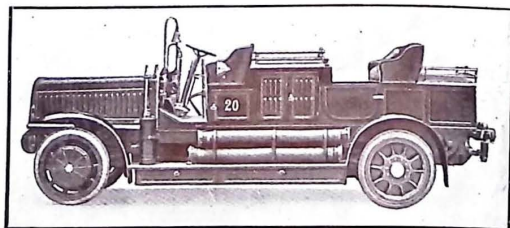
Om man undantager de små två- eller trehjuliga motorcyklarna för 1 å 2 personer, några af de trehjuliga Phänomobilerna eller Cyklonetterna samt de vanliga officers- eller inspektionsvagnarna å 4 hjul, utförda i vanlig personvagnstyp, så ser man icke andra än de särdeles stora och tunga automobilerna vara i användning. De flesta skilja sig vid hastigt påseende icke mycket från vanliga lastautomobiler, som gifvits en utrustning för det speciella ändamålet. Som ofvan nämnades rörande fordon i allmänhet håller man sig inom hvarje kår gärna till hvad man skulle kunna kalla en standardtyp. Som exempel därpå införa vi några bilder af de i Berlins brandkår införda typerna.

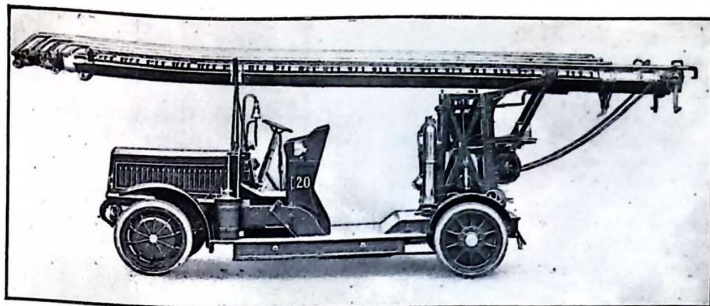
Gasspruta.

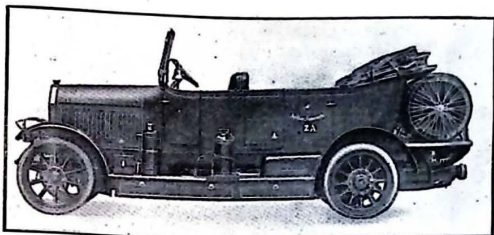
Redskapsvagn.

Motorspruta.

Pneumatisk stege.

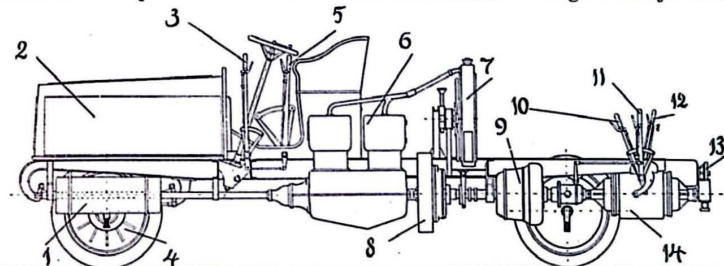

Motorspruta för längre färder.

Kåren förfogar öfver 60 automobiler. Rent elektriska äro 10 »Löschezüge» om hvardera 4 fordon, nämligen gasspruta, redskapsvagn, motorspruta och stege samt därtill en öfningsvagn. Rent bensinmotordrifna äro vagnar för branddirektorn, öfriga officersvagnar, motorspruta, redskapsvagn och arbetsvagn.

Anskaffandet af de för närvarande ytterligare erforderliga 85 automobilerna är blott en ren anslagsfråga, ty branddirektorn framhåller med bestämdhet, att de rent elektriska äro fullt utexperimenterade för användningen inom själfva staden och bensinautomobilerna för användning å längre färder.

Automobilernas chassis äro hvarandra fullkomligt lika, således ett »normalchassis». På detta chassis kunde ännu brukbara ångsprutor eller stegar uppsättas. Sedan ångsprutorna blifvit obrukbara insättas utan vidare ändring af vagnarna i dessas ställe bensinmotorer med rotationspumpar, »Pittlerpumpar», och vagnarna framköras fortfarande rent elektriskt. Först på brandplatsen igångsättes bensinmotorn. Genom att gå tillväga på detta sätt har man i Berlin lyckats åstadkomma en typ för dessa 4 nämnda i ett »zug» ingående fordon, en annan typ, de rena bensinvagnarna, för långfärderna och därtill komma ofvannämnda öfriga fordon. Sålunda sker ersättandet af skadade delar med lätthet, man behöfver ej större förråd af reservdelar och personalens inlärande både af förandet

1. Bensinbehåll, 2. batteri 3. omkoppl., 4. nfmotor, 5. hastighetsreg., 6. bensinmotor, 7. kylare, 8. koppling, 9. dynamo, 10. motorkoppl., 11. pumpkoppl., 12. bensinreg., 13. slangkoppl., 14. rotationspump.

och handhafvandet af maskinerna i öfrigt underlättas. Bliu en motor i det ena framhjulet obrukbar under en färd, kör man vidare med den andra motorn och efter hemkomsten insättes en reservmotor, något som jag såg utföras i själfva redskapshallen af manskapet själfvt.

Redan för 3 år sedan, då ångsprutorna började blifva otjänstbara, infördes i Berlin ett »Dynamorotationspump-aggregat», hvar af fig. här nedan utgör en schematisk bild. Dettas chassis är det vanliga för kårens elektroautomobiler. Förutom batteri af vanliga

typen och framhjulsmotorer äro en bensinmotor och en dynamo insatta bakom förareplatsen och rotationspumpen har sin plats längst bak till.

Vid allarm drifves fordonet likso öfriga i samma »zug» rent elektriskt. För öfrigt kan fordonet framdrifvas antingen medels batteriströmmen eller den medels bensinmotorn drifna dynamons ström eller medels båda delarna. Dynamons stator är konisk och så anordnad att densamma vid stark belastning förskjuter sig i längdriktningen, hvarigenom lufttrummet mellan stator och rotor förstoras och dynamons spänning och strömstyrka minskas. Vid körning uppför backar skulle sålunda kraften ej vara tillräcklig, men, därigenom att spänningen sjunker till likhet med batteriets, levereras ström samtidigt från båda. Vid färd utför backar, då belastningen å maskinen aftager, ökas dynamons rotationshastighet och spänning och på detta sätt uppladdas dynamon batteriet.

Då ett dylikt fordon ingår i ett rent elektriskt »zug» kan detta ernå en betydligt större aktionsradie, d. v. s. köra längre bort från stationen, därigenom att dynamomaskinen är tillräcklig för laddande af samtliga automobilernas batterier för hemfärden.

Fordonet kan dessutom användas för åstadkommande af belysning å brandplatsen.

Att särskildt fasta afseende vid är branddirektorns framhållande af den omständigheten att de elektriska fordonen visat sig lämpliga särskildt för Berlin, där gatuförhållandena äro de allra bästa, då däremot de bensinmotordrifna äro mera lämpade för färder utom den egentliga staden. I synnerhet blefvo de elektriskt drifna ångsprutorna med en vikt af öfver 5,000 kg. alltför tunga för de längre färderna. Det var dock ej blott färdens längd som var afgörande, utan vägbeskaffenheten. I en annan brandkår hade man blifvit nödsakad alldeles frängå den elektriska driften på grund af de stora skakningarna å de stensatta gatorna. Detta är ett förhållande att fasta afseende vid för oss och detta oaktadt man velat hoppas på de elektriska motorernas framtid, då denna kraftkälla snart finnes att tillgå i hvarje samhälle och då de elektriska automobilerna besitta så många andra goda egenskaper, bland dessa ej minst den att drifvas med framhjulen. Men å andra sidan bör också observeras att de accumulatorer, som här ofvan nämnts, äro väldiga blyaccumulatorer samt att man räknar med aktionsradier af 50 km., då vi hos oss kunde vara nöjda med 5 km. och således använda betydligt lättare accumulatorer. En annan fråga blefve dock hur hjulmotorerna skulle taga sig ut i djup snö.

Jag har uppehållit mig vid dessa Berlinförhållanden, då de äro ganska belysande för tillväggångssättet vid öfvergång från en fordonstyp till en ny.

Några ord angående förloppet vid öfvergång till automobiler i Leipzig torde äfven kunna vara af intresse. I denna stad var den direkta anledningen till införandet af automobiler inrättandet af en ny brandstation, och man ansåg då tiden vara inne att icke fortfarande bygga stall för hästar. Det var år 1907 de första automobila fordonen infördes och dessa voro rent elektriska med drifning i framhjulen. Dessa fordon, stege och spruta hade en vikt af öfver 6,800 kg.

Oaktadt denna drift icke visade sig behäftad med större fel, som försäskat något misslyckande, lade man dock märke till flera olägenheter. Batteriernas laddande fordrade dyrbara anordningar med kontrollinstrument, och flera man måste dagligen sysselsättas med tillsyn af batterier och dessas laddning. Detta manskap måste vara särskildt utbildadt och pålitligt för att ej riskera batteriernas förstörande. Batterierna voro ej fria från urladdning äfven då de ej togos i anspråk för färderna. Tyngden å framhjulen fräste framunderredet och hjulen i hög grad och ställde stora fordringar på styrningen i synnerhet om vägen var dålig eller snöbetäckt.

Sedan äfven där inkorporeringar tillkommit medförande behof af nya stationer och längre utsträckande af färderna ansågs nödvändigt att öfvergå till bensindrift, men man fasthöll fortfarande vid de elektriska motorerna och införde sålunda bensinelektriska vagnar d. v. s. sådana, där bensinmotorn drifver en dynamo, hvars ström användes för motorerna i framhjulen. Dessa vagnars vikt uppgår till öfver 6,000 kg. Under det år dessa varit i bruk har man dock ej varit fullt belåten. Tyngden på frampartiet var för stor. Det hela är betydligt inveckladt, med alla kablar, omkopplingsanordningar o. s. v. För igångsättningen af den kraftiga bensinmotorn fordras ett batteri och, då det inträffade att detta t. ex. vid anträddandet af hemfärden var urladdadt, kunde motorn ej ens af två man igångsättas. Anskaffningskostnaden var hög.

Man har sedermera beslutat sig för att vid ytterligare anskaffning helt och hållet stanna vid rena bensinfordon.

Ångsprutor, som fortfarande äro i bruk vare sig för häst eller automobiltransport, eldas så godt som allmänt med petroleum under kolsyretreyk, och, där man har behof af ångsprutan redan i första uttrykning, hålles en viss värme i pannan genom gaslägor, som vid uttrykningen utbytas mot petroleumglögnarna. Vid långvarig användning kan petroleumbrännaren borttagas och vanlig köldledning användas. En och annan ångdrifven automobilspruta finnes.

Kolsyresprutor användas fortfarande med behållare för några hundra liter vatten. Små bärbara kolsyresprutor af olika fabrikat finnas naturligtvis på hvarje fordon och äfven skumsläckare äro ganska allmänna.

Handkraftsprutorna ser man gifvetvis icke till vid dessa stora brandkåror.

Men å utställningen förekom en mängd typer.

Brandposter öfver jord förekomma i mycket stor utsträckning och af vexlande fabrikat. Man anser nämligen att dessa jämförda med de underjordiska hafva många fördelar. Vid användning går det betydligt fortare att inkoppla slang och få klart till pådragning än då man är nödsakad uppsöka luckor i gatans plan, öppna dessa samt nedsätta brandposthufvudet och nyckeln. Man slipper medföra de långa nycklarna och brandposthufvudena. De i gatuplanen

liggande luckorna äro svåra att finna i synnerhet under vintern eller å smutsiga gator. De underjordiska anses också vara ömtäligare för smuts och luckorna fastna genom kölden.

Af **lifräddningsapparater**, anordningsapparater o. d. såg man vid olika kårer alla de förut kända slagen vara i bruk. Ett egendomligt sätt för hoprullande af manskapslinan visades i Berlin. Sättet bestod i fasthållande af linans ena ända i venstra handen under det kring denna med tillhjälp af den högra utfördes ett nystan af klotformigt utseende liknande ett stort bindgarnsnystan, hvarefter handen utdrogs och linans ända fastgjordes utvändigt. Vid begagnandet kastades detta nystan och ur detsamma inre utvecklades linan utan att trasslas.

Anspänning med hästar och klargörande i allmänhet för utrykning skedde, som naturligt är, särdeles snabbt och ordningsfullt då manskapet ständigt kan vara indeladt för viss plats och då hästarna stå för bestämda fordon i boxar och själfmant löpa fram.

Selar och selhängareanordningar äro i allmänhet mycket invecklade. På några ställen begagnades dock upphängning af blott yttre lokor (jämf. Sv. B. F. protokoll för år 1913), men användes därvid en onödigt vidlyftig hängare.

Någon särdeles stor körhastighet kan svårigen uppbringas på de glatta gatorna och på grund af fordonens tyngd. Automobilerna kunna visserligen gifvas större hastighet, men äfven för dessa ligga svårigheter i risken att slira och i den stora trafiken.

Som ledning för den mötande allmänheten och de polismän, som i gatukorsningarna leda trafikströmmen användas å fordonen på långt håll synliga pilar eller andra skyltar i röd och hvit färg, under märker försedda med inom glas insatta glödlampor. Dessa skyltar ställas af föraren i den riktning fordonet vid gatukorsningen skall vändas.

Som signal under körningen synes man i dessa automobiltrumpeternas dagar hästt begagna sig af ganska intensiva ringverk med kraftigt ljudande klokor.

Ångbåtar och motorbåtar ingå gifvetvis bland brandkårens eldsäckningsmateriel, där sådant lämpar sig, något som särskildt i Hamburg med dess storartade hamnanläggningar och väldiga upplag är förhållandet.

Att brandkårens allmänt användas i *ambulans och räddningsväsendets* tjänst torde knappast behöfva nämnas. De nyare fordonen för dessa ändamål äro automobila och man gifver företrädet åt de bensindrifna.

I brandstationerna har man somligstades särskilda afdelningar med rum för redskap och mottagning, för kuskar eller automobilförare o. s. v. Vissa af personalen erhålla också speciell utbildning för denna tjänst.

Hvad här blifvit sagdt gör icke anspråk på att vara någon fullständig berättelse angående allt sevärdt i brandväsendet i dessa städer. En sådan berättelse skulle icke här rymmas och hvarken vara behöflig eller lätt att efter en resa med kortare uppehåll afgifva. Afsikten har blott varit att meddela strödda uppgifter, som alltid på någon plats kunna gifva ledning och uppslag.

Brandskydd.

Begrepp och omfattning.

För att erhålla en fullständig klarhet och uppfattning om betydelsen af begreppet »brandskydd», är det nödvändigt att söka åstadkomma en utredning an-

gående detta begrepps omfattning. Denna utredning vilja vi i nedanstående rader söka åvågbringa.

Det verksamaste brandskyddet blir ju gifvetvis alltid det, hvilket söker undanröjda orsaken till eldsutbrott. Vid denna del af brandskyddet är segern fullkomligt oberoende af det alltid tvifvelaktiga utfallet af en strid och inriktar sig på att förekomma hvarje, äfven den minsta, skadegörelse genom eld. Härpå framgår vikten och betydelsen af denna gren af brandskyddet, särskildt i nationalekonomiskt afseende, och dess verksamhet blir så mycket mera mångsidig, ju talrikare orsakerna äro, hvilka kunna förorsaka en brandolycka. Brandskyddets verksamhet i denna riktning kallas dess förebyggande verksamhet. Denna gren af brandskyddet omfattar tvänne underafdelningar, nämligen:

a) förebyggande byggnadsteknik,

b) förebyggande brandteknik.

Benämningarna så att säga definera sig själfva med stöd af det nyss anförda.

Men huru väl man än utöfvar denna förebyggande verksamhet, kan man därigenom ej fullkomligt utrota skadelden. Det är därför nödvändigt, att anordningar träffas mot denna till utbrott komna eld. Det bästa medlet för att undandraga elden dess byte, är att snabbt och ändamålsenligt bekämpa den. Därför måste sådana medel hållas i beredskap, hvilka äro ägnade att möta den hotande fienden. Dessa medel måste vara desto mera rationella, ju mer de äro anpassade för att förhindra elden att utveckla hela sin kraft och alltså för att kväfva den i dess linda.

Detta slag af brandskydd är det afvörjande brandskyddet, eldsläckning i vidsträckt bemärkelse. Denna gren af brandskyddet innefattar tvänne underafdelningar: den ena rörande åtgärden för åstadkommande af de ändamålsenliga hjälpmedlen, släckningsanordningarna, den andra rörande sättet att använda dessa hjälpmedel i striden: släckningstaktiken. Den förra omfattar kortast uttryckt organisation, d. v. s. anskaffning af de tekniska hjälpmedlen, eldsläckningsmateriel och dess betjäning, anordningar för meddelande om utbruten eldsvåda, beredskap, ledning m. m.; den senare omfattar den af erfarenheten från kampen mot elden vunna kunskapen om det lämpligaste sättet för dessa medels användning.

Organisationen omfattar tvänne underafdelningar, den yttre och den inre. Till den förra höra nyss uppräknade ting och framför allt formen för brandstyrkans uppsättande (se Br. St. § 3, femte stycket, första punkten). Till den senare räknas denna styrkas fördelning för det afsedda arbetet (se Br. St. § 3, femte stycket, fjärde och femte punkterna samt sjätte stycket, andra och tredje punkterna).

Men denna del af det afvörjande brandskyddet ensam är icke ett tillfredsställande skydd gentemot den till utbrott komna elden. Hårtill kräfves mera.

På grund af den snabbhet och den enorma kraft med hvilken elden ofta uppträder, lyckas det icke alltid och så snabbt att släcka en brand, att människors lif och egendom i rätt tid kunna undandragas faran. Därför måste jämte släckningsarbetet och jämsides med detta anordnas räddnings- och bergningsarbete. Detta arbete kommer å ena sidan att omfatta räddning af i fara varande lif, å andra sidan bergning af i fara varande egendom. Den förra verksamheten är af allra största vikt, och den senare är framför allt af en ekonomisk betydelse, som icke får underskattas. Den kan under vissa förhållanden blifva af oskattbart värde, särskildt då det rör sig om bergande af konstens och vetenskapens skatter, hvilka eljes kanske

skulle blifva genom elden förintade. Detta arbete har liksom släckningsarbetet sina tekniska hjälpmedel, räddningsanordningarna, och sina regler för dessas användning, räddnings- och bergningstaktiken. Deras omfattning på deras område motsvarar den ofvan om eldsläckningsarbetet anförda på det området. Dock måste betonas, att förfarandet vid räddnings- och bergningsarbetet är långt högre grad, än hvad vid släckningsarbetet är fallet, är frukten af ett ögonblickets beslut i ett visst gifvet moment.

Eldsläcknings- samt räddnings- och bergningstaktiken indelas lämpligen i tvänne delar, den formella taktiken eller elementartaktiken och den tillämpade. Den formella taktiken är läran om formerna för skyddsstruppens inre organisation, förflyttning, gruppering och strid utan särskildt afseende på objekt eller slag af brand. Grunddragen af den formella taktiken återfinnas i de vid skyddsgruppen i bruk varande exereisreglementen och öfningsföreskrifter. Den tillämpade taktiken utvecklar grundsatserna för formernas användning och det sätt, på hvilket de olika afdelningarna af skyddsgruppen med hänsyn till eldens beskaffenhet, omfattning m. m., byggnadstekniska förhållanden, lokala omständigheter, tekniska hjälpmedel m. fl. böra uppträda och understöjda hvarandra för ett lyckligt genomförande af striden. Klart är emellertid, att några skarpt markerade gränser mellan den formella och den tillämpade taktiken icke kunna uppdragas.

Den formella och tillämpade räddnings- och bergningstaktiken komma, såsom nyss antyddes, att omfatta hvardera tvänne underafdelningar, nämligen dels för lif, dels för gods. Och dessa underafdelningar återigen liksom ock den tillämnade eldsläckningstaktiken uppdelas lämpligen i en allmän och en speciell del.

Men huru väl man än genomför såväl det förebyggande som det afvörjande, utöfvar brandskyddet torde man likväl icke kunna förhindra, att förluster särskildt å egendom genom eld uppstå. Man bör därför vidtaga anordningar för att lämna skydd åt dem, hvilkas materiella förhållanden blifvit af elden berörda. Detta sker därigenom, att man fördelar individens förlust på många händer. Denna del af brandskyddet är brandförsäkringen.

Den förmär emellertid hvarken förebygga utbrottet af eld eller bekämpa densamma. Men den har sin stora betydelse, i det den förhindrar, att de delar af samfundskroppen, hvilkas egendom af elden skadats, blifva utfattiga, och sätter dem i stånd att förvärfa ny egendom i stället för den af elden förstörda. Ja, brandförsäkringen förmår att uppnå en ännu högre grad af nationalekonomiskt värde, ju mer den vid bedömandet af sina risker tager hänsyn till både de förebyggande och afvörjande delarne af brandskyddet och på detta sätt bidrager till höjande, förbättrande, fullkomnande af dem.

För tydlighetens skull bifoga vi nedanstående öfversikt

Brandskydd.

- A. Förebyggande brandskydd.
 - a. förebyggande byggnadsteknik.
 - b. förebyggande brandteknik.
- B. Afvörjande brandskydd.
 - a. eldsläckningsanordningar.
 - a. yttre.
 - b. inre.
 2. taktik.
 - a. formell.
 - b. tillämpad.

- I. allmän.
- II. speciell.
- b. räddnings- och bergningsanordningar
 1. organisation.
 - a. yttre.
 6. inre.
 2. taktik.
 - a. formell.
 - I. för lif.
 - II. för gods.
 6. tillämpad.
 - I. för lif.
 - *) allmän.
 - **) speciell.
 - II. för gods.
 - *) allmän.
 - **) speciell.
- c. Brandförsäkring a) för fast egendom.
 - b) för lös egendom.

Anmärkningsvärda eldsvådor.

Boden. Den 18 augusti inträffade åter en läro-rik *biografbrand*, som hade till följd nedbrinnandet af ett helt hus.

Om denna brand hafva vi lyckats inhämta nedanstående berättelse. Byggnaden hade vidstående plananordning och var uppförd af trä med båda delarna sammanbyggda. Biografhuset bestod af en hög våning utom ena gafvepartiet, som var uppfördt i 2 våningar, hvaraf den nedre utgjorde entré och den öfre innehöll apparatrummet och ett förrådsrum.

Elden började i apparatrummet, [som invidigt var belagdt med plåt på asbest och var försedt med plåtluckor mot salongen. Luckorna voro upphängda i snören och kunde fällas ned medels dragning i ett gemensamt snöre. Under pågående föreställning, vid 9-tiden fattade filmen eld af anledning, som ej blifvit uttrönt och hvarom polisförhöret ej heller gifvit någon klarhet. Maskinisten fattade den brinnande filmrullen, och i stället för att enligt instruktionen springa ut och stänga dörren samt draga i snöret till luckorna, bar han rullen genom det utanför liggande förrådsrummet för att utkasta detsamma genom ett fönster. Därvid släppte han, möjligen på grund af hettan, rullen, som genast antände en del brännbart skräp, program o. d., som fanns i förrådsrummet.

Samhällets brandchef, som befann sig bland åskådarna, märkte att något inträffat och sprang upp i öfre våningen för att se hvad som försiggick och därifrån tillbaka till salongen, där han lyckades aflägsna alla åskådarna utan panik. Därefter allärmerade han genom närmaste telefon samhällets fasta brandkår och begärde samtidigt hjälp från garnisonen på den grund att samhällets ångspruta var under reparation. Klockan var då 9.20. C:a 5 minuter efter larmet var samhällets brandkår på platsen medförande en handkraftspruta, som uppställdes vid en närbelägen brunn. Elden hade under tiden spridit sig med stor hastighet på de pappkladda väggarna och taket i förrådsrummet samt vidare ut i salongen, där taket likaledes var af papp. Handkraftsprutan kunde nu ej ensam släcka elden,

hvarför slang utlades från järnvägens fasta ångspruta trots det långa afståndet af c:a 1,000 meter. På grund dels af detta stora afstånd och dels af att slangen ej var rullad på kärra utan hvarje slanglängd måste kopplas till de föregående tog det en halftimmes tid innan vatten från sprutan kom till brandstället. Ungefär samtidigt hade från garnisonen 2 ångsprutor ankommit, men dessa voro vid framkomsten ej uppladdade, hvarför de först omkring kl. 10,10 voro i arbete. Elden släcktes nu snart, men hade då förstört nästan hela byggnaden.

Handböcker.

Frågan om utarbetandet af en handbok på brandväsendets område tyckes vara ett önskemål inom vårt land. Detta framgår af yttranden i fackpressen, på årsmötet, föreningssammanträden m. fl. Men det framgår ock otvetydigt, att man öfverallt stött på grund därigenom att sakens ekonomiska sida vållar så många vanskligheter.

I faktidskrifterna, i brandkårens årsredogörelser, i brandförsäkringsbolagens årsberättelser, i broschyrer m. fl. ställen finnas beaktansvärda uppslag rörande såväl den ena som den andra grenen af brandväsendets område och verksamhet, t. ex. organisation, utrustning, allärmering, vattenskaffning, släckningstaktik, förebyggande verksamhet m. m.

Allt detta är ju af allra största vikt och betydelse för vederbörande, ty det är ju icke säkert att erfarenheten från deras egen verksamhetskrets alltid kan vara tillräcklig. Tvifvelsmål kunna uppstå, vanskligheter komma att föreligga såväl i frågor om byggnadstekniska som brandtekniska förhållanden, hvilka äro ägnade att utöfva ett afsevärdt ekonomiskt inflytande och vara afgörande med hänsyn till medborgarens väl och ve.

I en dylik situation behöfver man hemta ett råd från ett opartiskt håll. Ett dylikt finnes i facklitteraturen, som ju städse bör vara fullkomligt au jour med teknikens utveckling. Alla dessa i tidskrifter, årsredogörelser, protokoll från sammanträden, redogörelser för brandprof m. fl. mera tillfälliga publikationer förekommande anvisningar äro som sagt af stor betydelse och sålunda värda den största uppmärksamhet.

Men — de hafva dessvärre den nackdelen, att de äro så spridda. Det fordras ett alldeles särskildt godt minne eller ock ett vidlyftigt registreringsarbete till stöd för minnet, därest man skall hafva fullgod nytta af denna litteratur och utan allt för mycken tidsupplåtning hitta just det, om hvilket man vid ett visst gifvet tillfälle gärna ville hafva upplysning, eller det, för hvars skull man hänvände sig till litteraturen.

Ett afhjäljande häraf kan ske endast genom att sammanföra alla de spridda uppgifterna på en plats, nämligen i en handbok. Sker detta så har man dy-medels skapat en vägvisare och rådgifvare, i hvilken man lätt kan finna det man söker och som sålunda kan blifva till större nytta än de spridda uppgifterna.

Detta är handbokens företräde framför det i de tillfälliga publikationerna befintliga materialet. Men handboken har å sin sida den nackdelen att den ju gifvetvis icke kan blifva så fullständig som en specialbroschyr, ty skulle man i handboken offra lika mycket utrymme åt en detalj som i specialarbetet, så skulle ju handboken antaga enorma dimensioner och blifva allt för dyr och följaktligen icke praktisk.

Alldeles bortsett från den ekonomiska sidan af saken torde man emellertid med fullt skäl kunna ifrågasätta om tidpunkten att söka få till stånd en handbok just nu är passande. Flera skäl tala för ett dröjsmål. K. F. angående eldfarliga oljor och explosiva varor äro under omarbetande, byggnadsstadgan för rikets städer sammalunda, lagen om stadsplan och tomtindelning håller nu på att genom en del prejudikat m. m. vinna stadga m. fl. Omständigheter, som göra ett dröjsmål önskvärdt på det att icke handboken genast efter det den kommit ut skall blifva ofullständig eller omodärn.

Den väntetid, som sålunda af flera skäl är erforderlig bör emellertid väl användas. Det vore därför i hög grad önskvärdt, att herrar brandchefer genom sammandrag af erfarenheter på än det ena, än det andra området ville underlätta det kommande arbetet. Dessa sammandrag, rön och erfarenheter böra meddelas Tidsskriften. De komma sedan att vid den mera speciella behandlingen i handboken tjäna till exempel och till belysande af det berättigade i kraf, som från brandteknisk synpunkt anses nödvändiga för åstadkommande af »en så ringa eldfarlighet som möjligt» och »den största möjliga trygghet i händelse af eldfara», som lagen kräffer.

Genom förefintligheten af dylikt material underlättas det kommande arbetet i hög grad. Och ingen må underlåta att insända något! En eldsvåda, som inträffar i den lilla staden, kan till sina detaljer vara mera intressant och lärorik än en, som inträffar i storstaden! Ett litet tillbud i en stad kan vara mera lärorikt än en storbrand i en annan! Det sätt, på hvilket man löser en teknisk fråga i en stad kan blifva af stor betydelse för samma frågas lösning i en annan. Meddela Tidsskriften utvecklingen. Den kan lända till hjälp och nytta på andra håll.

Dylika bidrag göra en handbok mera fullständig, mera belysande, mera praktisk. Att hemta allt stoffet utifrån gör lätt att man sedermera resonerar som så: »Ja det var i Tyskland, och det var i England eller Frankrike, men sådant händer inte i Sverige!» Jo bevars väl, men vi få bara inte reda på det, det är hela skillnaden!

Och när så handboken en gång blifver färdig, så hafva brandcheferna den glädjen och tillfredsställelsen, att de alla varit medarbetare till handboken och bidragit till dess fullständighet.

Lecteur.

Frågor och svar.

I det af O. v. Mbg i T. f. B. nr 9, sid. 106, införda svaret å frågan i nr 8, sid. 96, har följande passus blifvit bemärkt: »Ordalydelsen i Br. O. — — — ändemening.»

Jag tillåter mig vara af den mening, att ordalydelsen spelar ingen som hälst roll, ja, att föreskrift i berörda hänseende är fullkomligt icke blott öfverflödig, utan dess förefintlighet i Br. O. i princip oriktig.

Minna skäl äro följande:

Br. St. § 2 mom. 1 föreskrifver, att för hvarje stad skall finnas Br. O., innehållande de bestämmelser för fullständigt och ändamålsenligt ordnade af stadens brandväsande, som äro af nöden, utöfver hvad i stadgan föreskrifves, hvilket stadgande suppleras genom Br. St. § 3.

Jämföras dessa föreskrifter med å ena sidan F. t. B. St. § 1 orden: »utöfver de i lag och denna stadga» samt å andra sidan med Br. St. § 15 mom. 2 orden:

»om å förseelsen följer straff, enligt allmän lag», så torde däraf följa, att något stöd för de berörda föreskrifternas intagande i Br. O. icke finnes.

Och i denna uppfattning instämde Svenska Brandchefsföreningens dåvarande vice ordförande, brandchefen i Gefle, major O. von Malmberg, i sitt föredrag på Svenska Brandchefsföreningens årsmöte i Göteborg 1910. Se protokollet 1910, § 5: År brandstadgan för rikets städer i behof af omarbetning och i hvilka hänseenden? sid 7.

Föredragsbällarens här gjorda yrkande, att Br. St. rätteligen bör anbefalla, att dylika föreskrifter skola i Br. O. intagas, kan jag ej biträda. Och äberopar jag, som stöd för denna min ståndpunkt, ex analogia K. Mts Res. den 13 juli 1877, att ämne, som hemfaller under allmän lag icke får i B. O. inrymmas. (Se Tenow: Handbok i Byggnads- och Ordningssmål, sid. 6).

Jag håller före, att Br. St. medvetet och afsiktligt utelämnat dem, just af detta skäl, enär de finnas i detaljerad form i allmänna lagen införda, och därigenom hafva räckvidd för hela landet, hvilket ju ur lagstiftningssynpunkt är mera fördelaktigt än att införa bestämmelserna i en Br. St. med inskränkt giltighetsområde eller i en Br. O. med ännu mera inskränkt sådant.

Och dessa detaljerade för hela riket, oafsedt stad eller land, gällande föreskrifter finnas i Sveriges Rikes Lag B. B. 24 kap. 1, 2 och 3 §§ jämförda med K. F. den 15 oktober 1880 med Str.-L., 4 kap., 9 § och 19 kap., 21 § samt med K. F. den 16 februari 1864 § 15 och med R. B. 17 kap., 35 §. Man jämföre ock stadgandena i 6 §, andra stycket af O. St.

Jag kan tills vidare ej följa O. v. Mbg längre, än att en hänvisning i Br. St. och Br. O. till dessa svarsbestämmelser kan vara lämplig. (Se t. ex. Br. St. § 16, mom. 1, sista punkten) eller att ett generellt stadgande infördes, ty då skulle den allmänna rättsreglen: »Lex posterior generalis non derogat priori speciali» gälla.

Jag vet väl af erfarenhet från dylika mål, att det varit synnerligen svårt att få en skyldig till ansvar fälld. Och jag skulle förmoda, att anledningen härtill varit just den, att man yrkat ansvar enligt Br. O., hvars formulering varit mindre lyckligt affattad, i stället för att yrka ansvar enligt O. St. § 6, andra st., eller, där denna ej varit tillämplig eller ej haft gällande kraft (t. ex. utom planlagt område), något af ofvan anförda lagrum, som, efter omständigheterna, pröfvats vara tillämpligt.

Jag instämmer med O. v. Mbg däri, att spörsmålet är af största vikt för ett rätt handhafvande af den förebyggande verksamheten på detta område. Ett meningsutbyte om sattet, att till största möjliga nytta och effektivitet för saken använda bestående lagliga former samt dryfta frågan om önskvärdheten och behofvet af nya, kan sålunda endast gagna. I detta syfte samt med denna önskan och förhoppning hafva mina inlägg tillkommit. —f.

Från utlandet.

Hotellbrand. Den 6 juli 1913 nedbrann i Simbirsk i Ryssland ett hotell. Öfver 150 personer blefvo innebrända.

Yrkets faror. Brandchefen, kapten Ramsay, vid Northumberland och Durham Collieries brand- och räddningskår omkom under ett räddningsarbete därigenom, att ventilen till syrebehållaren på rökmasken af en eller annan anledning under arbetet strejkade.

Var försiktig med bensinen.

En ung engelsk aktrix var sysselsatt med att tvätta ett par handskar. För att få dem att torka fortare, höll hon händerna med handskarne på öfver en gaskamin. Handskarne fattade eld, ett armband af celluloid ökade eldens intensitet. Den unga damen dog som följd af de erhållna skadorna.

Litteratur.

B. F. P. C. har utsändt »The Record of the Special Commission formed by the B. F. P. C. to visit Russia», af Edwin O. Sachs, ordförande i B. F. P. C., vice president i Int. Fire Service Council.

Denna berättelse, som utgives i stort kvartformat, innehåller på öfver 60 sidor jämte bilag en mängd särdeles intressanta uppgifter från detta land, hvares brandväsen vi i allmänhet föga känna till eller kunna studera af språkliga skäl.

Boken, som gjorts ännu mera intressant genom icke mindre än 160 särdeles belysande och väl gjorda illustrationer (af hvilka vi taga oss friheten införa ett par af de mest typiska), innehåller i en inledning några allmänna iakttagelser rörande Rysslands brandväsende, dess yrkesskolor, Petersburgs, Moskvas och Warschaus brandväsen m. m. samt commissionens dagbok.

Del I afhandlar mera i detalj organisationerna, byggnader, redskap, tjänst, eldsvådor o. s. v.

Ett bilag afhandlar Finlands brandväsen och

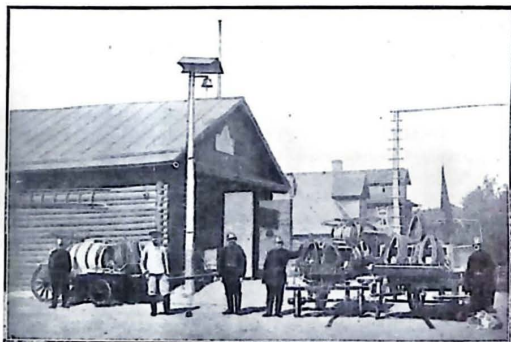
Del II 1912 års brandkongress i St Petersburg jämte utställningen vid densamma.

Författaren påvisar, hvilka afsevärda lättnader som polismyndigheten i Berlin och annorstädes ansett sig kunna göra för teatrar, i hvilka endast användas cellit- och boroidfilms.

Visserligen äro, säger förf. dessa svårt antändbara films ännu så länge högre i pris än vanliga celluloidfilms, men det är dock utsikt till att på grund af afsevärda lättnader, som myndigheterna anse sig kunna tillåta vid bruk af dessa svårt antändbara films, dessa skola uttränga den andra farliga celluloidfilmen, hvilket till allmänhetens säkerhet lifligt vore att önska.

Då försäkringsbolagen hafva det allra största intresse af, att dessa svårt antändbara films komma i marknaden och vinna spridning, råder förf. bolagen att verksamt understötja dessa strätvanden. Ty icke blott teatrarne, som använda dylika films, äro att anse såsom ganska ofarliga, utan afven måste på samma sätt behandlas alla utläningsafärer och filmlager, filmfabriker och kinograferingsanstalter, i hvilka svårt antändbara films användas.

Zeitschrift für die gesamte Versicherungs-Wissenschaft. Band XIII, maj 1913, no 3, innehåller en synnerligen intressant artikel af Baurat Wendt i Berlin med titel: Svårt antändbara films och dessas betydelse för brand- och olycksfallsförsäkring.

Författaren framhåller, huruom de alljämt inkommande underrättelserna till dags- och fackpressen om brand och panik på kinematografteatrar lära ovetydigt, att de hittills träffade säkerhetsanordningarne icke äro tillfredsställande. Förf. visar, att sträfvandena att åstadkomma en oförbrännbar eller åtminstone svårt brännbar film äro ung. 50 år gamla, men att det först nu lyckats att genom cellitfilmen samt boroidfilmen praktiskt lösa problemet.

De af B. F. P. C. samt af K. materialprofningsanstalten (Gross-Lichterfelde, West.) anställda försöken hafva tydligen bevisat detta och gifvit fullkomligt tillfredsställande resultat.

Händt.

Oktober.

- 1221, 18. Wien. De äldsta kända bestämmelserna för staden rörande brand utfärdas i Hertig Leopold VI:s Stadsrätt för Wien.
- 1541, 16. Gustaf Is Gärdsrätt med en del bestämmelser rörande brandskydd å de kungliga slotten utfärdas.
- 1681, 1. Förbud att bära brinnande bloss och facklor öfver Kungsholmsbron, Ladugårdslandsbron samt Skeppsbron i Stockholm.
- 1688, 20. K. Bref tillåter borgarena på Norrmalm i Stockholm att bygga sina afbrända hus 8 alnar högre än reglementet tillåter.
- 1702, 11. Publication att hvar och en skall föse sig med nödig brandredskap enligt brandordningens föreskrift.
- 1704, 7. Förbud i Stockholm att drängar komma till vådeld utan kärra och vattentunna.
- » » Påbud om vattens anskaffande vid vådeld i Stockholm.
- 1745, 1. Eiseneds. Österrike. Större delen af staden nedbrinner.
- 1848, 24-30. Wien. 40 större eldsvådor inträffade.
- 1886, 22. Tvenne K. K. angående svensk försäkringslagstiftning utfärdades.

Rättelse.

I no 8, sid. 92, spalt 1, rad 21 u. fr. står blagan; skall vara klagan.

Samma spalt rad 22 står (B. st. § 7 mom. 2); skall vara (B. st. § 47 mom. 2, jämf. med § 17, mom. 3).

I no 9, artikeln »Sägspan — — —», står ordet trekolsurt; skall vara tvekolsurt.